

G E H E I M

RECENTE ONTWIKKELINGEN IN DE COMMUNISTISCHE WERELDVREDESBEWEGING

S A M E N V A T T I N G

De politieke gebeurtenissen in Oost-Europa en het Midden-Oosten, welke sinds begin november 1956 de aandacht van de wereld gevangen houden, zijn - zoals eerder gemeld - aan de communistisch-geïnspireerde Wereldvredezbeweging niet ongemerkt voorbijgegaan.

Bracht het streven der Wereldvredezbeweging en aangesloten nationale groeperingen naar contact en gesprek met "andersdenkende" vredesorganisaties voor de communistische leiding op de achtergrond reeds het risico met zich mee haar greep op de "eigen" vredesbeweging enigermate te verliezen, de genoemde politieke ontwikkeling heeft dit gevaar nog vergroot.

De communistische mentoren der Wereldvredezbeweging trachten thans het "intern" en "naar buiten" verloren gezicht te herwinnen door een poging de innerlijke tegenstellingen te verzwijgen, door het gevaar van het gebeuren in het Midden-Oosten te accentueren en de kwestie Hongarije in een voor de Sowjet-Unie gunstig daglicht te stellen of - waar mogelijk - commentaar daarop te vermijden. Verder pogen zij de interne tweespalt te overbruggen door te beklemtonen op welke punten de eenheid gehandhaafd bleef.

Daarnaast zoekt de communistische leiding van de Wereldvredezbeweging naar nieuwe onderwerpen, waarop zij zich zou kunnen richten, zoals de kwestie van de Duitse eenheid en de Europese "collectieve veiligheid", welke na de aanvaarding van de West-Europese Unie (de z.g. "EDG-II") door de betrokken West-Europese landen in het voorjaar van 1955 in het actieprogramma van de beweging naar de achtergrond werden gedrongen.

G E H E I M

RECENTE ONTWIKKELINGEN IN DE COMMUNISTISCHE WERELDVREDESBEWEGING.

Ontwikkeling in Nederland.

Begin november 1956 kwam het Algemeen Bestuur van de Nederlandse Vredesraad twee maal bijeen om zich te beraden over de gebeurtenissen in het Midden-Oosten en in Hongarije.

Daarbij bleken de communistische en de niet-communistische leden één te zijn in hun veroordeling van het Engels-Franse ingrijpen in Egypte, doch ernstig van mening te verschillen over het optreden van het Sowjet-leger tegen de Hongaarse bevolking. De niet-communistische meerderheid in het Algemeen Bestuur meende het Russische optreden juist op grond van de beginselen der Nederlandse Vredesbeweging te moeten veroordelen.

De communisten in dit college - o.w. de voormalige secretaris Nico LUIRINK, die deel uitmaakt van de dagelijkse leiding van de CPN - slaagden er eniger mate in de toon van de verklaring, welke n.a.v. de beide zittingen in het blad "Vrede" d.d. 16 november '56 werd gepubliceerd, in voor de Sowjet-Unie gunstige zin te matigen, al bleef een veroordeling van de USSR in de verklaring niet achterwege. Bovendien slaagden zij er in een "minderheidsverklaring" in deze publicatie te doen opnemen.

Hoe het zij, de Nederlandse Vredesraad kwam door deze ontwikkeling in een impasse en de communisten zijn daardoor voor de vraag gesteld of de NVR als instrument voor "hun zaak" nog wel bruikbaar is.

Voor de communistische leiding op de achtergrond van de Nederlandse Vredesbeweging was dit reeds een probleem. Tengevolge van de groeiende invloed van niet-communistische figuren in de NVR en het voortgaande streven naar contact met andersgeoriënteerde vredesorganisaties hier te lande.

Door deze feiten liep de CPN immers toch al het risico, dat

- haar -

haar invloed op de gang van zaken in de Nederlandse Vredesraad zou tanen.

In deze zin luchtte nog onlangs de communist Siem SCHOEN - lid van het Algemeen Bestuur van de NVR en redacteur van het orgaan "Vrede" - onder geestverwanten zijn gemoed door te verklaren, dat het hem steeds moeilijker werd zijn werk in de Vredesbeweging te verrichten door het optreden van "halfslachtige intellectuelen" daarin.

De neiging van de zijde der Nederlandse communisten zich te distancieren van de NVR, indien deze een het Kremlin onwelgevallige koers mocht gaan varen, bleek o.m. uit de rede, welke Nico LUIRINK hield tijdens een eind november gehouden bestuursvergadering van het CPN-district IJsselstreek. Bij die gelegenheid betoogde betrokkene, dat de partij - en ook de partijleden binnen de Vredesbeweging - onverbiddelijk moest zijn nu deze beweging zich tegen haar scheen te keren. Deze z.i. onjuiste houding van de NVR zou immers "de reactie" in de kaart spelen, zo meende hij.

LUIRINK herinnerde in dit verband aan een artikel van de hand van het NVR-lid ir.C.H.BOOL in het blad "Vrede" d.d. 9 november '56, waarin de schrijver het Russische optreden in Hongarije een flagrante schending noemde van "de internationale principes, die door de Sowjet-Unie herhaaldelijk zijn beleden".

Dezelfde geest ademde de toespraak, welke de secretaris van het partijbestuur, Gerrit KUIJPER, omstreeks dezelfde tijd hield tijdens een bijeenkomst van het Amsterdamse districtsbestuur der CPN. Daarin repte hij met geen woord van het gebeuren in Hongarije, doch wakte hij de arbeidersklasse en "alle vredelievende mensen" op zich als één man te stellen achter de eis "handen af van Egypte".

Het feit, dat hij zijn gehoor wees op de wenselijkheid van een op dit doel gerichte vredesactie, uitgaande van de CPN, moet o.m. worden gezien als uiting van wantrouwen jegens en een zijdelingse aanval op de Nederlandse Vredesbeweging, die in meerderheid niet bereid bleek uitsluitend het Brits-Franse optreden in Egypte te veroor-

G E H E I M

delen.

Verwacht mag worden, dat de CPN alleen dan het behoud van de NVR op prijs zal stellen, indien zij de daarin verloren invloed vermag te herwinnen en het voortbestaan ervan haar ten voordele kan strekken.

Uiteraard hangt de houding van de CPN in deze nauw samen met de politieke "lijn", welke Moskou aangeeft. Waarschijnlijk vond deze reeds zijn neerslag in het communiqué van het partijbestuur der CPN van 23 november j.l. (6 dagen na de terugkeer van de partijdelegatie o.l.v. de algemeen secretaris Paul de GROOT uit Moskou).

Daarin wordt o.a. gezegd, dat er naar de mening van het partijbestuur "in de huidige situatie maar één middel is om de vrede te verdedigen en dat is het terugslaan en het bestraffen van de Brits-Frans-Israëlische agressie. De Nederlandse arbeidersklasse en alle werkelijke voorstanders van de vrede (i.c. de communisten) moeten thans in actie gebracht worden om Egypte te ondersteunen tegen zijn agressors en elke openlijke of verkapte ondersteuning van de agressie vanuit Nederland te bestrijden".

Uit de stellingname in het communiqué blijkt dat de partij het voornemen heeft "op vastere grondslagen dan voorheen" de strijd voor de handhaving van de vrede te voeren, d.w.z. meer in overeenstemming met de politiek van de SU.

Intussen doen de gematigde figuren in de NVR al het mogelijke om de gerezen moeilijkheden te boven te komen en de aandacht van de aanhangers der Nederlandse Vredesbeweging te richten op datgene wat hen blijft binden en eventueel te zoeken naar nieuwe doeleinden. Daarbij is de NVR-leiding in sterke mate afhankelijk van de houding, welke de Wereldvredesraad en in zijn kielzog andere verwante nationale vredesorganisaties na de gebeur-

G E R E I M

tenissen van de afgelopen maanden zullen aannemen.

Ontwikkeling in het buitenland.

Het Bureau van de Wereldvredeeraad wijdde op 18 november 1956 aan de onderhavige gebeurtenissen een speciale zitting.

In het communiqué dat na afloop van deze bijeenkomst werd gepubliceerd (o.m. in het blad "l'Humanité" d.d. 26 november en in het blad "Vrede" d.d. 7 december d.a.v.) spreekt het Bureau zijn verontrusting uit over het optreden van Israël, Frankrijk en Engeland in Egypte.

N.a.v. het gebeurde in Hongarije wordt opgemerkt, dat de mening der leden hierover - evenals binnen de nationale vredesbewegingen het geval is - verdeeld is. Daarom kon men - zo luidt het communiqué - terzake geen gemeenschappelijke gedragslijn bekend maken. Wel wordt sympathie betuigd met het Hongaarse volk, dat aan zoveel bloedvergieten werd blootgesteld.

Het communiqué was ondertekend door een 50-tal personen, leden van het Bureau en het Secretariaat, o.w. de vier afgevaardigden uit de USSR.

Wordt over het ingrijpen der Sowjet-troepen in Hongarije in het communiqué geen oordeel uitgesproken, wel is dit het geval t.a.v. de oorzaak van de recente gebeurtenissen in dat land. Voor- en tegenstanders van dit ingrijpen blijken elkaar te vinden in de formulering, dat de voortgaande koude oorlog en de "blokkenpolitiek" enerzijds, de fouten van vorige Hongaarse regeerders anderzijds, de oorzaak van het Hongaarse drama zijn geweest.

De invloed van de niet-communisten (c.q. tegenstanders van het Russische ingrijpen) in het Bureau is waarschijnlijk niet zo groot geweest, dat de Sowjet-Unie - zoals in de verklaring van de Nederlandse Vredeeraad wel het geval was - expressis verbis gecritiseerd

G E H E I M

kon worden. Mogelijk zijn ook de tegenstellingen binnen het Bureau van de WVR minder groot geweest dan binnen de NVR en is de oppositie accoord gegaan met het genoemde communiqué in zijn gepubliceerde vorm om daarmee een openlijke breuk in de leiding van de WVR te voorkomen.

Aan het einde van de bewuste verklaring richt het Bureau dan ook zijn aandacht op die taken welke - aldus de publicatie - "de wezenlijke doeleinden van de WVR blijven". Het met deze doeleinden samenhangende actie-programa vermeldt als hoofdpunten:

1. beëindiging van de politiek van blokvorming;
2. internationale ontwapening;
3. stopzetting van proeven met atoomwapens;
4. verbod van deze wapens.

Geheel anders van toon en verre van tweeslachtig was de verklaring waarmee een in Moskou gehouden bijeenkomst van West- en Oost-Duitse en Sowjet-Russische Vredesdelegaties op 20 november - dus 2 dagen na de zitting van het Bureau van de WVR - werd besloten.

Uit deze verklaring blijkt allereerst dat de vredescomité's uit de genoemde landen voornemens zijn "in de huidige omstandigheden" de wederzijdse betrekkingen uit te breiden en te verdiepen, waarbij de Sowjet-Unie aan de Duitse Vredesbeweging waarschijnlijk o.m. de verzekering wil geven, dat de oplossing van het Duitse vraagstuk haar na aan het hart ligt en een politiek probleem van de eerste orde blijft.

Vervolgens wordt in het communiqué het gebeurde in het Midden-Oosten en in Hongarije aan de orde gesteld. De delegaties vertrouwen, dat de UNO-besluiten tot "stopzetting van de agressie in Egypte" zullen worden uitgevoerd en tonen zich er tevreden over, dat het leven in Hongarije "zich normaliseert", zulks in het belang van het Hongaarse volk en de wereldvrede.

Duidelijk partij kiezend voor het Russische ingrijpen in Hon-

G E H E I M

garije vervolgt het verslag: "slechts na het terugdringen van de fascistische en militaristische elementen, die de vrede en de vrijheid opnieuw bedreigen, kan het zelfbeschikkingsrecht der volken zich ontplooiën".

Dit laatste standpunt illustreert wellicht ten overvloede, hoe ook de houding van het Bureau van de WVR geweest zou zijn, indien er geen oppositie was opgetreden en de aanhangers van de Sowjet-visie onbelemmerd hun mening hadden kunnen kenbaar maken.

Ook het Duits-Russische communiqué eindigt met de opsomming van een aantal voor de vredesbeweging bekende eisen, t.w. algemene ontwapening, verbod van massa-vernietigingswapens en stopzetting van atoombomproeven.

Tegen de achtergrond van de laatstgenoemde meeting en de daaruit resulterende verklaring kon de zitting van de Duitse Vredesraad onder leiding van zijn president prof. dr. Walter FRIEDRICH, welke op 27 november j.l. in Berlijn plaats vond, nauwelijks meer verrassingen bieden. De Duitse Vredesbeweging wist immers reeds wat haar te doen stond.

Prof. FRIEDRICH sprak uiteraard over het Duitse vraagstuk en memoreerde de juni-oproep van de Duitse Vredesbeweging tegen de "geforceerde" West-Duitse herbewapening en de weerklank welke dit appél zou hebben gevonden.

Tot de aanwezigen op de bijeenkomst in Berlijn behoorde ook de WVR-secretaresse Isabelle BLUME. Zij sprak over de huidige taak der vredesbeweging.

Volgens het n.a.v. dit congres in "Neues Deutschland" d.d. 28 november j.l. gepubliceerde verslag zou zij gesproken hebben over het succes der internationale vredesbeweging bij het mobiliseren van de publieke opinie voor onderhandelingen na de Engels-Franse "overval" op Egypte.

GEHEIM

Over "Hongarije" repte het blad met geen woord. Uit een bericht van het Algemein Deutsches Nachrichtenbüro d.d. 27 november bleek niettemin, dat Is.BLUME meer vermeldenswaardige woorden had gesproken, waarvan "Neues Deutschland" de publicatie waarschijnlijk minder gewenst achtte, omdat daaruit de bestaande moeilijkheden binnen de Wereldvredeesraad aan de dag zouden zijn getreden.

In de betreffende zinsneden deed de WVR-secretaresse uitkomen, dat uit de jongste gebeurtenissen met name twee conclusies kunnen worden getrokken, namelijk in de eerste plaats, dat de vredesbeweging nog steeds "noodzakelijk" is en in de tweede plaats, dat haar methoden gewijzigd moeten worden.

Deze tweede conclusie dient kennelijk om te voorkomen, dat de Wereldvredeesraad geheel buiten het Kremlin-gareel zal gaan lopen. Met "wijziging van methodiek" wordt mogelijk bedoeld op een koersverandering der Vredesbeweging in die zin, dat haar aandacht moet worden gericht op punten welke de mogelijkheid van "misverstanden" binnen de Vredesbeweging en verlies van invloed "naar buiten" aanzienlijk zullen reduceren.

Zou men in dit laatste niet slagen, dan zou ernstig moeten worden betwijfeld of de Vredesbeweging nog wel een geschikt instrument van het communistische wereldapparaat zou kunnen zijn. In dit verband kan worden opgemerkt, dat juist de in juni van dit jaar door het WVR-Bureau aangegeven "rechtse" koers van zo nauw mogelijke samenwerking met andersgezinde vredesgroeperingen - zoals t.a.v. de NVR reeds werd opgemerkt - bepaalde risico's voor de communistische invloed op de "eigen" vredesbeweging met zich mee bracht.

Een blijvende tweespalt zou de ondergang van deze vredesbeweging betekenen.

Heroriëntering.

De aangehaalde verklaringen van het Bureau van de WVR en van de Duitse en Sowjet-vredescomité's wekken op het eerste gezicht de indruk, dat de toekomstige WVR-activiteit zich zal richten op bekende programma-punten als algemene ontwapening en verbod van massa-vernietigingswapens.

Niettemin deed Isabella BLUME in haar genoemde rede een nieuw geluid horen - evenmin opgenomen in het besproken artikel in het Oost-Duitse communistische dagblad "Neues Deutschland" - toen zij vermeldde dat de WVR bezig is met de voorbereiding van een internationale conferentie ter bestudering van de "vreedzame Duitse hereniging en de collectieve veiligheid in Europa".

Mogelijk werd het plan hiertoe reeds overwogen vóór de jongste internationale politieke ontwikkelingen, doch de opstelling is er in elk geval door verhaast.

Stellig zal de Nederlandse Vredesraad zijn toekomstige activiteit overeenkomstig deze heroriëntering moeten instellen.

De communistisch georiënteerde leiding van de NVR zal daarmee niet bijzonder veel moeite hebben, aangezien de laatste tijd reeds aanwijzingen voorhanden waren, waaruit kan blijken, dat de NVR meer aandacht dan voorheen wijdde aan de Duitse kwestie, zij het dat men zich hoofdzakelijk bepaalde tot de gevaren van de West-Duitse herbe wapening.

In verband hiermede moge worden herinnerd aan de rede, welke M.B. MINNAERT-COELINGH (lid van het Algemeen Bestuur van de NVR en ook bekend als Nederlands vertegenwoordigster in de communistisch geïnspireerde "Mouvement international pour la solution pacifique du problème allemand") hield tijdens de zitting van de Nederlandse Vredesraad d.d. 22 september j.l.

In een uitvoerig betoog keerde zij zich met name tegen de invoering van de dienstplicht in West-Duitsland, de toelating van SS-officieren in het leger van de Bondsrepubliek en tegen de herleving van het anti-semitisme in West-Duitsland.

Het is niet uitgesloten dat deze ontwikkeling - indien zij althans voortgang vindt - in Nederland voorts een opleving te zien zal geven van de sinds begin van dit jaar nagenoeg tot stilstand gekomen activiteit van het "Actiecomité voor Europese-veiligheid" (tot april van dit jaar bekend als Actiecomité tegen de West-Duitse herbewapening "Dat Nooit Weer"), de Nederlandse exponent van de "Mouvement", die zich in het verleden met name met het Duitse vraagstuk placht bezig te houden.

december 1956.